

ได้ผ่านการตรวจประเมินคุณภาพหนังสือเรียนอาชีวศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๖๒
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ครั้งที่ ๑ ประกาศลำดับที่ ๓๗๑

รหัสวิชา 20204-2006

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงตามจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
พุทธศักราช ๒๕๖๒ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

องค์ประกอบศิลป์ สำหรับงาน คอมพิวเตอร์

Art Elements for Computer Works

ผศ. นวต เลิศแสงกิจ

ผศ. ดร. เศรษฐชัย ชัยสนธิ์

158.-

องค์ประกอบศิลป์ สำหรับงานคอมพิวเตอร์ (Art Elements for Computer Works)

รหัสวิชา 20204 - 2006

หมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ กลุ่มสมรรถนะวิชาชีพเฉพาะ
ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ

เรียบเรียงโดย

ผศ. นวัต เลิศแสงกิจ
M.F.A. Kala Bhavan, Visva Bharati University (India)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ ภาควิชานาฏยสังคีต
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร. เศรษฐชัย ชัยสนิทร
Ph.D. Learning Innovation and Technology, KMUTT

องค์ประกอบศิลป์สำหรับงานคอมพิวเตอร์ (Art Elements for Computer Works)

ISBN 978-616-495-182-2

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย...

วัง อักษร

บริษัท วังอักษร จำกัด

69/3 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600

โทร. 0-2472-3293-5 โทรสาร 0-2891-0742 Mobile 08-8585-1521

Facebook : สำนักพิมพ์ วังอักษร e-Mail : wangaksorn9@gmail.com

www.wangaksorn.com

ID Line : @wangaksorn

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2563

จำนวนที่พิมพ์ 3,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2561

โดยบริษัทวังอักษร จำกัด ห้ามนำส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ไปทำซ้ำ
ดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ไม่ว่ารูปแบบใด ๆ นอกจากได้รับอนุญาต

เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าจากทางบริษัทฯ เท่านั้น

ชื่อและเครื่องหมายการค้าอื่น ๆ ที่อ้างอิงในหนังสือฉบับนี้

เป็นสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของแต่ละราย

โดยบริษัทวังอักษร จำกัด มิได้อ้างความเป็นเจ้าของแต่อย่างใด

องค์ประกอบศิลป์สำหรับงานคอมพิวเตอร์ (Art Elements for Computer Works) รหัสวิชา 20204 - 2006

จุดประสงค์รายวิชา เพื่อให้

1. เข้าใจเกี่ยวกับหลักการขององค์ประกอบศิลป์สำหรับงานคอมพิวเตอร์
2. เข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ จำแนก ธาตุทางทัศนศิลป์ หลักการ และกฎเกณฑ์ขององค์ประกอบศิลป์
3. เข้าใจในการจัดพื้นที่ จุดสนใจของวัตถุ การเน้น การจัดวางตำแหน่งวัตถุ และจัดวางวัตถุชนิดต่าง ๆ
4. สามารถออกแบบ สร้าง แก๊ซ และตกแต่งชิ้นงานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
5. มีเจตคติและกิจนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงานคอมพิวเตอร์ด้วยความละเอียดรอบคอบ และถูกต้อง

สมรรถนะรายวิชา

1. แสดงความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ จำแนก ธาตุทางทัศนศิลป์ หลักการ และกฎเกณฑ์ขององค์ประกอบศิลป์
2. แสดงความรู้การจัดพื้นที่ จุดสนใจของวัตถุ การเน้นการจัดวางตำแหน่งวัตถุและจัดวางวัตถุชนิดต่าง ๆ
3. ออกแบบสื่อดิจิทัลตามหลักการของการจัดองค์ประกอบศิลป์
4. ปฏิบัติการออกแบบ สร้าง แก๊ซ และตกแต่งชิ้นงานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการขององค์ประกอบศิลป์ การจำแนก ธาตุทางทัศนศิลป์ หลักการและกฎเกณฑ์ขององค์ประกอบศิลป์ การจัดพื้นที่ จุดสนใจของวัตถุ การเน้นการจัดวางตำแหน่งวัตถุและจัดวางวัตถุชนิดต่าง ๆ การออกแบบ สร้าง แก๊ซ และตกแต่งชิ้นงานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ตารางวิเคราะห์สมรรถนะรายวิชา

วิชา องค์ประกอบศิลป์สำหรับงานคอมพิวเตอร์ รหัสวิชา 20204-2006

ท - ป - น 1 - 2 - 2 จำนวน 3 คาบ/สัปดาห์ รวม 54 คาบ

หน่วยที่	สมรรถนะรายวิชา				
	แสดงความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ จำแนก ธาตุทางทัศนศิลป์ หลักการ และกฎเกณฑ์ขององค์ประกอบศิลป์	แสดงความรู้การจัดพื้นที่ จุดสนใจของวัตถุ การเน้นการจัดวางตำแหน่งวัตถุและจัดวางวัตถุชนิดต่าง ๆ	ออกแบบสื่อดิจิทัลตามหลักการของการจัดองค์ประกอบศิลป์	ปฏิบัติการออกแบบ สร้าง แก๊ซ และตกแต่งชิ้นงานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป	
1. หลักการขององค์ประกอบของศิลป์	✓	✓	—	—	
2. ธาตุทางทัศนศิลป์และการจัดวางตำแหน่งวัตถุให้น่าสนใจ	✓	✓	✓	—	
3. การออกแบบ สร้าง แก๊ซ และตกแต่งชิ้นงานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป	✓	—	✓	✓	
4. การวาดภาพด้วยเครื่องมือต่าง ๆ	✓	—	—	✓	
5. การสร้างตัวอักษรด้วย Type Tool	✓	—	—	✓	
6. พื้นฐานการใช้งานสีใน Illustrator	✓	—	—	✓	
7. การจัดการกับวัตถุและเลเยอร์	✓	✓	—	—	
8. การปรับแต่งรูปทรง	✓	—	—	✓	

คำนำ

วิชาองค์ประกอบศิลป์สำหรับงานคอมพิวเตอร์ รหัสวิชา 20204 - 2006 จัดอยู่ในหมวดวิชา
สมรรถนะวิชาชีพ กลุ่มสมรรถนะวิชาชีพเฉพาะ ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
(สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ ผู้เขียนได้บริหารสาระการเรียนรู้แบ่งเป็น 8 บทเรียน ได้จัดการจัดการ
เรียนรู้/แผนการสอนที่มุ่งเน้นฐานสมรรถนะ (Competency Based) และการบูรณาการ (Integrated)
ตรงตามจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา ในแต่ละบทเรียนมุ่งให้ความสำคัญ
ส่วนที่เป็นความรู้ ทฤษฎี หลักการ กระบวนการ และส่วนที่เป็นทักษะประสบการณ์ เร่งพัฒนาบทบาท
ของผู้เรียนเป็นผู้จัดการแสวงหาความรู้ (Explorer) เป็นผู้สอนตนเองได้ สร้างองค์ความรู้ใหม่ และบทบาท
ของผู้สอนเปลี่ยนจากผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้จัดการชี้แนะ (Teacher Roles) จัดสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวย
ต่อความสนใจเรียนรู้และเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ (Co-investigator) จัดห้องเรียนเป็นสถานที่ทำงานร่วมกัน
(Learning Context) จัดกลุ่มเรียนรู้ให้รู้จักทำงานร่วมกัน (Grouping) ฝึกความใจกว้าง มุ่งสร้างสรรค์
คนรุ่นใหม่ สอนความสามารถที่นำไปทำงานได้ (Competency) สอนความรัก ความเมตตา (Compassion)
ความเชื่อมั่น ความซื่อสัตย์ (Trust) เป้าหมายอาชีพอันยังประโยชน์ (Productive Career) และชีวิต
ที่มีศักดิ์ศรี (Noble Life) เหนือสิ่งอื่นใดเป็นคนดี ทั้งกาย วาจา ใจ มีคุณธรรม จรรยาบรรณทางธุรกิจ
และวิชาชีพ

ส่งเสริมสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System)
ให้สอดคล้องตามมาตรฐานอาชีพ (Occupational Standard) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน เพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขันของประเทศ กำลังแรงงาน การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานระดับชาติ (National
Benchmarking) และการวิเคราะห์หน้าที่การงาน (Functional Analysis) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในภาคธุรกิจ
อุตสาหกรรม และทุกสาขาอาชีพ เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนเข้าสู่สนามการแข่งขันใน
ประชาคมอาเซียน

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ผู้สอน ผู้ประสาวิชาความรู้ เอกสาร หนังสือที่ใช้ประกอบในการ
เรียบเรียงไว้ ณ โอกาสนี้

ผศ. นวัต เลิศแสงกิจ

ผศ.ดร. เศรษฐชัย ชัยสนธิ

สารบัญ

บทที่ 1

หลักการขององค์ประกอบศิลป์

1

แบบทดสอบก่อนเรียน	2
ความหมายขององค์ประกอบศิลป์	4
ความสำคัญขององค์ประกอบศิลป์	5
ค่านิยมของศิลปะ	5
ประเภทของศิลปะ	6
หลักการและกฎเกณฑ์ขององค์ประกอบของศิลป์	13
สรุปท้ายบท	20
แบบทดสอบหลังเรียน	22
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	24
ใบงานที่ 1.1 ประเภทของศิลปะ	26

บทที่ 2

ธาตุทางทัศนศิลป์ และการจัดวางตำแหน่งวัตถุให้น่าสนใจ

31

แบบทดสอบก่อนเรียน	32
ความหมายของทัศนศิลป์	35
ความหมายของทัศนธาตุ (Visual Elements)	35
ส่วนประกอบของทัศนธาตุ	36
กฎการจัดวางองค์ประกอบภาพให้น่าสนใจ	40
ทฤษฎีสัดส่วนทองคำ (Golden Ratio)	41
กฎ 3 ส่วน (Rule of Third)	42
สรุปท้ายบท	43
แบบทดสอบหลังเรียน	45
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	48
ใบงานที่ 2.1 ทัศนธาตุ	50
ใบงานที่ 2.2 การจัดวางองค์ประกอบ	52

บทที่ 3

การออกแบบ สร้าง แก้ไข และตกแต่งชิ้นงาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

56

แบบทดสอบก่อนเรียน	57
ทำความรู้จักกับคอมพิวเตอร์กราฟิก (Computer Graphic)	59
ประเภทซอฟต์แวร์ที่ใช้ในงานกราฟิก (Graphic Software)	60
ประเภทของภาพกราฟิก	60
ระบบสีที่ใช้ในงานกราฟิก (Color Model)	61
เริ่มต้นกับ Adobe Illustrator	63
สรุปท้ายบท	74
แบบทดสอบหลังเรียน	77
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	79
ใบงานที่ 3.1 โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการออกแบบและสร้างชิ้นงาน	81

บทที่ 4

การวาดภาพด้วยเครื่องมือต่าง ๆ

85

แบบทดสอบก่อนเรียน	86
การใช้เครื่องมือสำหรับวาดรูปทรงต่าง ๆ (Shape Tool)	88
การใช้เครื่องมือในการวาดเส้น (Line Tool)	92
การใช้เครื่องมือในการวาดภาพด้วยเครื่องมือดินสอ (Pencil Tool)	96
สรุปท้ายบท	99
แบบทดสอบหลังเรียน	101
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	103
ใบงานที่ 4.1 การวาดภาพด้วยเครื่องมือต่าง ๆ	105

บทที่ 5

การสร้างตัวอักษรด้วย Type Tool

110

แบบทดสอบก่อนเรียน	111
การสร้างตัวอักษรด้วยกลุ่มเครื่องมือ Type Tool	113
สรุปท้ายบท	121
แบบทดสอบหลังเรียน	122
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	124
ใบงานที่ 5.1 การสร้างตัวอักษรด้วย Type Tool	125

บทที่ 6

พื้นฐานการใช้งานสีใน Illustrator

129

แบบทดสอบก่อนเรียน	130
สีกับงานกราฟิก	132
การกำหนดโหมดสีใน Illustrator	133
การใส่สีให้กับรูปร่างใน Illustrator	134
การเติมสีให้กับเส้นขอบ (Stroke)	140
สรุปท้ายบท	145
แบบทดสอบหลังเรียน	146
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	148
ใบงานที่ 6.1 การใช้สีใน Illustrator	150

แบบทดสอบก่อนเรียน	154
การเลือกทำงานกับวัตถุด้วยเครื่องมือ Selection Tool	156
การทำงานกับวัตถุด้วยเครื่องมือ Selection Tool	156
การจัดเรียงวัตถุด้วยพาเนล Align	159
การจัดลำดับชั้นวัตถุ	161
การเคลื่อนย้ายรูปร่างที่ถูกรวมกลุ่มด้วย Direct Selection Tool	163
การเลือกพื้นที่อิสระด้วยเครื่องมือ Lasso Tool	164
การเลือกวัตถุที่มีสีเหมือนกันด้วย Magic Wand Tool	165
การทำงานกับเลเยอร์ (Layer)	167
สรุปท้ายบท	172
แบบทดสอบหลังเรียน	174
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	176
ใบงานที่ 7.1 การจัดการกับวัตถุ	178
ใบงานที่ 7.2 การจัดการกับเลเยอร์	180

บทที่ 8

การปรับแต่งรูปทรง

182

แบบทดสอบก่อนเรียน	183
การหมุนวัตถุด้วยเครื่องมือ Rotate Tool	185
การปรับขนาดวัตถุด้วยเครื่องมือ Scale Tool	186
การเอียงวัตถุด้วยเครื่องมือ Shear Tool	187
การกลับด้านของวัตถุด้วยเครื่องมือ Reflect Tool	188
การปรับแต่งรูปทรงด้วย Free Transform Tool	189
สรุปท้ายบท	193
แบบทดสอบหลังเรียน	194
แบบทดสอบและกิจกรรมการฝึกทักษะ	196
ใบงานที่ 8.1 การปรับแต่งรูปทรง	198
ใบงานที่ 8.2 การทำ Artwork ใบปลิวขนาด 15 × 21 cm	200

บรรณานุกรม

205

บทที่...

1

หลักการขององค์ประกอบศิลป์

แนวคิด

องค์ประกอบศิลป์ (Composition) หมายถึง การนำส่วนประกอบทางศิลปะ เช่น เส้น จุด สี รูปว่าง รูปทรง พื้นผิว ที่ว่าง มาจัดวางเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องและกลมกลืนกันในงานศิลปะ

“ศิลปะ” เป็นคำที่มีความหมายทั้งกว้างและจำเพาะเจาะจง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนะของนักปราชญ์แต่ละท่าน รวมทั้งความเชื่อ แนวคิดที่มีความแตกต่างกันในแต่ละยุค แต่ละสมัย หรือการนำศิลปะไปใช้ในสาขาต่าง ๆ ประเภทของศิลปะแบ่งออกเป็นทั้งหมด 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1. วิจารณ์ศิลป์ (Fine Art) 2. ประยุกต์ศิลป์ (Applied Arts)

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายขององค์ประกอบศิลป์
2. ความสำคัญขององค์ประกอบศิลป์
3. คำนิยามของศิลปะ
4. ประเภทของศิลปะ
5. หลักการและกฎเกณฑ์ขององค์ประกอบของศิลป์

สมรรถนะประจำบท

1. เรียนรู้หลักการขององค์ประกอบศิลป์
2. นำหลักการขององค์ประกอบศิลป์ไปใช้ได้

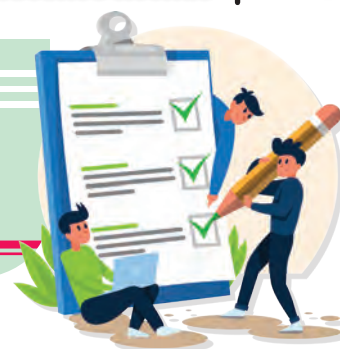
จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายความหมายขององค์ประกอบศิลป์
2. บอกความสำคัญขององค์ประกอบศิลป์
3. บอกนิยามของศิลปะ
4. จำแนกประเภทของศิลปะ
5. สรุปหลักการและกฎเกณฑ์ขององค์ประกอบของศิลป์

แบบทดสอบ

ก่อน

เรียน

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ข้อใด**ไม่ใช่**ความหมายขององค์ประกอบศิลป์
 - ก. ศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดหรือความงามซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้นและส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุ
 - ข. การจัดระเบียบส่วนต่าง ๆ ภายในงานศิลปะให้ประสานกลมกลืนกันทั้งภาพรูปที่มีองค์ประกอบที่ดีจะแสดงความสมดุลของรูปทรง การใช้สีค่าน้ำหนักอ่อนแก่ ส่วนต่าง ๆ บริเวณว่าง จังหวะ และเนื้อหาที่เป็นเอกภาพ
 - ค. งานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้ความพยายามด้วยมือและความคิด
 - ง. การจัดมูลธาตุซึ่งแยกกันอยู่ให้เข้ารวมกันเป็นหมวดหมู่
2. ศิลปะแบ่งออกเป็นกี่ประเภท

ก. 2 ประเภท	ข. 3 ประเภท
ค. 4 ประเภท	ง. 5 ประเภท
3. ศิลปะแบบวิจิตรศิลป์ (Fine Art) แบ่งออกเป็นกี่แขนง

ก. 2 ประเภท	ข. 3 ประเภท
ค. 4 ประเภท	ง. 5 ประเภท
4. ข้อใดกล่าวถึงวิจิตรศิลป์ (Fine Art) ได้ถูกต้อง
 - ก. หลักการของศิลปะที่อ้างอิงถึงขนาดที่สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมระหว่างขนาดขององค์ประกอบที่แตกต่างกัน ทั้งขนาดที่อยู่ในรูปทรงเดียวกันหรือระหว่างรูปทรง และรวมถึงความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างองค์ประกอบทั้งหลายด้วย ซึ่งเป็นความพอดีที่ลงตัวไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปขององค์ประกอบทั้งหลายที่นำมาจัดรวมกัน
 - ข. ศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการด้านความสะดวกสบายทั้งทางกาย และทางจิตใจ ศิลปะประยุกต์จึงมีคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอยต่อชีวิตประจำวันเป็นสำคัญ

- ค. ทักษะศิลป์ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสุนทรียภาพหรือความงามเป็นหลัก มุ่งเน้นไปที่ความงดงาม ความพึงพอใจ เพื่อตอบสนองความต้องการ ทางด้านจิตใจ และอารมณ์เป็นสำคัญมากกว่าประโยชน์ใช้สอย
 - ง. ความเท่ากันในน้ำหนักขององค์ประกอบ ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ในทางศิลปะยังรวมถึงความประสานกลมกลืน ความพอเหมาะพอดีของส่วนต่าง ๆ ในรูปทรงหนึ่ง หรืองานศิลปะชิ้นหนึ่ง การจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ ลงในงานศิลปะนั้นจะต้องคำนึงถึงความสมดุลในธรรมชาตินั้น

5. ข้อใด**ไม่ใช่**จิตรศิลป์

ก. ประติมากรรม	ข. มัณฑนศิลป์
ค. สถาปัตยกรรม	ง. คีตกรรม

6. ข้อใดคือศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการด้านความสะดวกสบายทั้งทางกายและทางจิตใจ ศิลปะประยุกต์จึงมีคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอยต่อชีวิตประจำวันเป็นสิ่งสำคัญ เช่น เครื่องประดับ เสื้อผ้า เครื่องใช้ เป็นต้น

ก. จิตรศิลป์ (Fine Art)	ข. ประยุกต์ศิลป์ (Applied Arts)
ค. สถาปัตยกรรม (Architecture)	ง. จิตรกรรม (Painting)

7. งานจิตรกรรมแบ่งออกได้กี่ชนิด

ก. 2 ชนิด	ข. 3 ชนิด	ค. 4 ชนิด	ง. 5 ชนิด
-----------	-----------	-----------	-----------

8. ข้อใดคือหลักการของศิลปะที่อ้างอิงถึงขนาดที่สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมระหว่างขนาดขององค์ประกอบที่แตกต่างกัน ทั้งขนาดที่อยู่ในรูปทรงเดียวกันหรือระหว่างรูปทรง และรวมถึงความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างองค์ประกอบทั้งหลายด้วย ซึ่งเป็นความพอดีที่ลงตัวไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปขององค์ประกอบทั้งหลายที่นำมาจัดรวมกัน

ก. สัดส่วน	ข. ความสมดุล	ค. จังหวะลีลา	ง. การเน้น
------------	--------------	---------------	------------

9. การจัดองค์ประกอบของศิลปะ มีหลักที่ควรคำนึงกี่ประการ

ก. 3 ประการ	ข. 4 ประการ	ค. 5 ประการ	ง. 6 ประการ
-------------	-------------	-------------	-------------

10. ข้อใดคือการเน้นด้วยการใช้องค์ประกอบที่ตัดกัน (Emphasis by Contrast)

ก. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์ประกอบศิลป์ทั้งด้านรูปลักษณ์และด้านเนื้อหาเรื่องราว เป็นการประสานหรือจัดระเบียบของส่วนต่าง ๆ ให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียว
ข. เป็นการใช้องค์ประกอบอื่น ๆ ขึ้นมายังจุดใด ๆ จุดนั้นก็จะเป็นจุดสนใจที่ถูกเน้นขึ้นมา และการจัดวางตำแหน่งที่เหมาะสมก็สามารทำให้จุดนั้นเป็นจุดสำคัญขึ้นมาได้เช่นกัน
ค. เป็นการแยกสิ่งหนึ่งออกไปจากส่วนอื่น ๆ ของภาพหรือกลุ่ม
ง. เป็นการใช้สิ่งที่แปลกแตกต่างจากส่วนอื่น ๆ ของภาพมาเป็นจุดสนใจ

บทที่...

1

หลักการขององค์ประกอบศิลป์

ความหมายขององค์ประกอบศิลป์

“องค์ประกอบของศิลป์” หรือในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Composition” มาจากคำในภาษาละตินว่า Compositio หมายถึง การจัดวางเข้าด้วยกัน ในทางศิลปะ Composition จึงมีความหมายว่า **องค์ประกอบของศิลปะ** องค์ประกอบศิลป์เกิดจากการนำส่วนประกอบของศิลปะ (Element of Art) มาสร้างสรรค์งานศิลปะเข้าด้วยกัน ตามสัดส่วนและคุณสมบัติของส่วนประกอบนั้น ๆ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความรู้และประสบการณ์ของผู้สร้าง เพื่อให้เกิดผลงานทางศิลปะ ความหมายขององค์ประกอบศิลป์ได้นี้ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเอาไว้ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

▶ องค์ประกอบศิลป์ (Composition) ตามพจนานุกรมฉบับเว็บสเตอร์ (Webster 1961 : 196) ได้อธิบายไว้ว่า ในทางจิตรศิลป์ หมายถึง ศิลปะหรือการปฏิบัติกระทำให้เกิดการรวมกันของส่วนประกอบต่าง ๆ ในผลงานและส่วนประกอบทั้งหมดนั้นจะต้องประสานกลมกลืนกัน

▶ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับภาษาอังกฤษเป็นไทยของสอเสถบุตร (ม.ป.ป. : 144) ได้ให้ความหมาย Composition ไว้ว่า คือ ส่วนประกอบสัดส่วน สิ่งประกอบขึ้น ความเรียงเพลงที่แต่งขึ้นและวัตถุผสม

▶ ศิลป พีระศรี (2487 : 6) กล่าวไว้ในหนังสือทฤษฎีแห่งองค์ประกอบของมหาวิทยาลัยศิลปากร ว่าองค์ประกอบแห่งศิลปะนั้น หมายถึง การจัดมูลธาตุซึ่งแยกกันอยู่ให้เข้ารวมกันเป็นหมวดหมู่

▶ องค์ประกอบศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด หรือความงาม ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้นและส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุ (ชูลูด นิยมเสมอ 2531 : 18)

บทที่ 1 | หลักการขององค์ประกอบศิลป์

▶ อาลเลนและโฮลเดน (Allen and Holden 1979 : 194) ได้กล่าวถึงความหมายขององค์ประกอบศิลป์ไว้ว่า คือ การจัดระเบียบส่วนต่าง ๆ ภายในงานศิลปะให้ประสานกลมกลืนกันทั้งภาพ รูปที่มีองค์ประกอบที่ดีจะแสดงความสมดุลของรูปทรง การใช้สีค่าน้ำหนักอ่อนแก่ ส่วนต่าง ๆ บริเวณว่าง จังหวะและเนื้อหาที่เป็นเอกภาพ (เทียนชัย ตั้งประเสริฐ 2533 : 2)

จึงสามารถกล่าวสรุปได้ว่า **องค์ประกอบศิลป์ (Composition)** หมายถึง การนำส่วนประกอบทางศิลปะ เช่น เส้น จุด สี รูปทรง พื้นผิว ที่ว่าง มาจัดวางเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องและกลมกลืนกันในงานศิลปะ

ความสำคัญขององค์ประกอบศิลป์

ในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะในแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสาขาจิตรศิลป์ หรือประยุกตศิลป์ องค์ประกอบศิลป์เป็นพื้นฐานสำคัญ เพราะในงานศิลปะหนึ่งชิ้นจะประกอบไปด้วย การร่างภาพ (วาดเส้น) การจัดวางให้เกิดความงาม (จัดภาพ) และการใช้สี (ทฤษฎีสี) ซึ่งแต่ละอย่างจะต้องเรียนรู้สู่รายละเอียด ลึกลงไปอีก องค์ประกอบศิลป์จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่รวบรวมความรู้หลาย ๆ อย่างไว้ด้วยกัน หากขาดความรู้ ความเข้าใจ การจะสร้างผลงานทางศิลปะให้เป็นไปตามความประสงค์ก็ยากที่ประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบศิลป์เป็นหัวใจสำคัญของงานศิลปะทุกสาขา ทั้งจิตรศิลป์และประยุกตศิลป์ การจัดภาพ หรือออกแบบสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ให้เกิดคุณค่าความงาม เพราะงานศิลปะใดหากขาดการนำองค์ประกอบศิลป์ไปใช้ ก็จะทำให้งานนั้นดูไม่มีคุณค่า ทั้งด้านทางกายและทางจิตใจ

คำนิยามของศิลปะ

“ศิลปะ” เป็นคำที่มีความหมายทั้งกว้างและจำเพาะเจาะจง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนะของนักปราชญ์แต่ละท่าน รวมทั้งความเชื่อที่มีความแตกต่างกันในแต่ละยุค แต่ละสมัย หรือการนำศิลปะไปใช้ในสาขาต่าง ๆ

คำนิยามของศิลปะจึงมีหลากหลายตามนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเอาไว้ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

▶ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ให้นิยามของศิลปะว่า ศิลปะ คือ ฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การแสดงซึ่งอารมณ์ สะเทือนใจ ให้ประจักษ์เห็น

▶ พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2530 นิยามความหมายของศิลปะว่า ศิลปะ คือ ผลแห่งพลังความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปลักษณะต่าง ๆ ให้ปรากฏ

ซึ่งสุนทรียภาพความประทับใจ หรือความสะเทือนอารมณ์ ตามอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ รสนิยม และทักษะของแต่ละคน เพื่อความพอใจ ความรื่นรมย์ ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี หรือ ความเชื่อในลัทธิศาสนา และกล่าวว่า ศิลปะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วิจิตรศิลป์ (Fine Art) กับประยุกต์ศิลป์ (Applied Art)

► อริสโตเติล (Aristotle) ปราชญ์ในยุคคลีกโบราณ นิยามความหมายของศิลปะว่า ศิลปะ คือ การเลียนแบบธรรมชาติ

► ตอลสตอย (Leo Tolstoi) นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงชาวรัสเซีย นิยามความหมายของศิลปะว่า ศิลปะ คือ การถ่ายทอดความรู้สึกของมนุษย์ออกมา

► ศิลป์ พีรศรี (C. Feroci) ศิลปินชาวอิตาลีผู้นับว่าวางรากฐาน การศึกษาศิลปะสมัยใหม่ ในประเทศไทย ได้นิยามความหมายของศิลปะว่า ศิลปะ คือ งานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้ความพยายามด้วยมือและความคิด

ประเภทของศิลปะ

การแบ่งประเภทของศิลปะแบ่งออกเป็นทั้งหมด 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. วิจิตรศิลป์ (Fine Art) คือ ทักษะศิลป์ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อแสดงคุณค่าทางศิลปะโดยตรง หรือความงามเป็นหลัก มุ่งเน้นไปที่ความงดงาม ความพึงพอใจ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อตอบสนอง ความต้องการทางด้านจิตใจ และอารมณ์ มุ่งเน้นไปเรื่องของการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก เป็นสำคัญ มากกว่าประโยชน์ใช้สอย ศิลปะแบบวิจิตรศิลป์ (Fine Art) แบ่งออกเป็น 5 แขนง คือ

1.1 จิตรกรรม (Painting) เป็นศิลปะ ที่แสดงออกด้วยการขีดเขียน การวาด การใช้ สี แสงเงา และการจัดองค์ประกอบอื่น ๆ ของ ผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ เพื่อให้เกิดงานศิลปะ แบบ 2 มิติ เป็นรูปแบบที่ไม่มีความลึก หรือขน แต่สามารถใช้เส้น รูปร่าง รูปทรง สี แสง และเงา สร้างสรรค์ให้เกิดภาพลวงตา เพิ่มความตื้น - ลึก ระยะใกล้ - ไกล ให้เกิดเป็นศิลปะแบบ 3 มิติ ผู้ที่ สร้างสรรค์งานจิตรกรรม เรียกว่า **“จิตรกร”**

รูปที่ 1.1 แสดงตัวอย่างจิตรกรรม (Painting)

ที่มา : <https://www.artjamming.sg/acrylic-painting-101-how-to-be-better-at-acrylic-painting/>

บทที่ 1 | หลักการขององค์ประกอบศิลป์

งานจิตรกรรม แบ่งออกได้ 2 ชนิด คือ การวาดเส้น (Drawing) และการระบายสี (Painting)

◆ **การวาดเส้น (Drawing)** เป็นการวาดภาพโดยใช้ปากกา หรือดินสอ ขีดเขียนลงไปในพื้นผิววัสดุรองรับเพื่อให้เกิดภาพ

รูปที่ 1.2 แสดงงานจิตรกรรมแบบการวาดเส้น (Drawing)

ที่มา : <http://mydrawingblog.com/how-to-draw-hyper-realistic-eyes-step-by-step/>

◆ **การระบายสี (Painting)** เป็นการวาดภาพโดยใช้พู่กัน หรือแปรง หรือวัสดุอย่างอื่น มาระบายให้เกิดเป็นภาพ การระบายสีต้องใช้ทักษะการควบคุมสี และเครื่องมือมากกว่าการวาดเส้น ผลงานการระบายสีจะสวยงาม เหมือนจริง และสมบูรณ์แบบมากกว่าการวาดเส้น

รูปที่ 1.3 แสดงงานจิตรกรรมแบบการระบายสี (Painting)

ที่มา : <https://jeanhallpainting.wordpress.com/landscape-paintings>

1.2 ประติมากรรม (Sculpture) เป็นศิลปะที่แสดงออกด้วยวิธีการปั้น การแกะสลัก และการหล่อลงบนวัสดุต่าง ๆ เช่น ไม้ หิน โลหะ สัมฤทธิ์ ฯลฯ เพื่อให้เกิดรูปทรง 3 มิติ ความงามของงานประติมากรรม (Sculpture) เกิดจากแสงและเงาที่เกิดขึ้นในผลงาน การสร้างงานประติมากรรมทำได้ 4 วิธี คือการปั้น (Molding) การแกะสลัก (Carving) การหล่อ (Casting) และการประกอบขึ้นรูป (Construction)

ประเภทของงานประติมากรรม แบ่งเป็น 3 ประเภท ตามมิติของความลึก ได้แก่

รูปที่ 1.4 แสดงตัวอย่างประติมากรรม (Sculpture)

ที่มา : <https://www.marble-sculpture.com/products/veiled-lady>

รูปที่ 1.5 แสดงตัวอย่างประติมากรรมแบบนูนต่ำ (Bas Relief)

ที่มา : <https://www.tate.org.uk/art/artworks/lipchitz-picador-bas-relief-t03490>

◆ **ประติมากรรมแบบนูนต่ำ (Bas Relief)** เป็นรูปที่นูนขึ้นมาจากพื้นหลัง ซึ่งทำให้เกิดแสงกับเงา เพื่อช่วยเน้นมิติของรูปทรงจากพื้นหลัง (Background) มองเห็นได้ชัดเจนเพียงด้านเดียว คือ ด้านหน้ามีความสูงจากพื้นไม่ถึงครึ่งหนึ่งของรูปจริง เช่น รูปนูนแบบเหรียญ รูปนูนที่ใช้ประดับตกแต่งภาชนะหรือประดับตกแต่งอาคารทางสถาปัตยกรรมต่าง ๆ

บทที่ 1 | หลักการขององค์ประกอบศิลป์

◆ ประติมากรรมแบบนูนสูง

(High Relief) เป็นรูปที่นูนขึ้นมาจากพื้นหลัง ในลักษณะเช่นเดียวกับประติมากรรมแบบนูนต่ำ (Bas Relief) แต่มีความสูงจากพื้นตั้งแต่ครึ่งหนึ่งของรูปจริงขึ้นไป ทำให้เห็นลวดลายที่ลึก ชัดเจน และเหมือนจริงมากกว่าประติมากรรมแบบนูนต่ำ (Bas Relief)

รูปที่ 1.7 แสดงตัวอย่างประติมากรรมแบบนูนสูง (High Relief)

ที่มา : <https://thekingsbay.com/wp-content/uploads/2018/03/180c1da4-18e4-5b51-810e-546e3b86267b.jpg>

รูปที่ 1.6 แสดงตัวอย่างประติมากรรมแบบนูนสูง (High Relief)

ที่มา : https://www.nga.gov/content/dam/ngaweb/features/slideshows/an-antiquity-of-imagination/lombardo_bacchus.jpg

◆ ประติมากรรมแบบลอยตัว

(Round Relief) เป็นรูปที่เกิดจากการปั้น หล่อ หรือแกะสลัก สามารถมองเห็นได้รอบด้าน ไม่ต้องมีพื้นหลังรองรับ เช่น รูปประติมากรรมที่เป็นอนุสาวรีย์ต่าง ๆ พระพุทธรูปในสมัยต่าง ๆ ประติมากรรมสำหรับประดับตกแต่ง ภาชนะ เป็นต้น

1.3 สถาปัตยกรรม (Architecture) เป็นศิลปะ

ที่แสดงออกด้วยสิ่งก่อสร้าง อาคาร ที่อยู่อาศัยต่าง ๆ รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสิ่งปลูกสร้างนั้น สถาปัตยกรรม (Architecture) เป็นสิ่งที่ออกแบบมาจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ด้วยศาสตร์ทางศิลปะ การจัดสรรที่ว่างให้เกิดประโยชน์ใช้สอยตามความต้องการ เพื่อตอบสนองความต้องการในด้านวัตถุและจิตใจ

รูปที่ 1.8 แสดงตัวอย่างสถาปัตยกรรม (Architecture)

ที่มา : http://108.179.201.220/website/wp-content/uploads/2012/04/1_USD_University_Center.jpg